

Amnestiordningen for bedrifter som varsler om kartellvirksomhet, virker. Men måten den praktiseres på, kan gjøre at annen økonomisk kriminalitet går fri, skriver stipendiat **Birthe Eriksen** og seniorforsker **Tina Søreide**.

Catch 22 for Økokrim

INNLEGG Jus

Konkurranselovutvalget la nylig frem en utredning med en rekke forslag til endringer i gjeldende konkurranselov (NOU 2012:7). Utvalget behandler ikke hvordan lempningsordningen, som i dag er begrenset til brudd på konkurranseloven paragraf ti om ulovlig kartellvirksomhet, kan føre til de facto amnesti for korrupsjon og annen økonomisk kriminalitet som forekommer sammen med konkurranselovstridig kartellvirksomhet.

Lempning kjenner vi nå fra asfaltsaken, der Veidekke slipper straff. Dette er en ordning som innebærer at foretak som varsler Konkurransetilsynet om egen deltagelse i ulovlig kartellvirksomhet, kan oppnå sanksjonsamnesti. Ordningen er innført for å avdekke kartellvirksomhet, øke risiko for de involverte samt effektivisere etterforskningen.

Et kartellmedlem vil være tilbøyelig til å svikte kartellet dersom det selv kan slippe straff og dessuten oppnå ekstra vinning ved å kapre markedet mens konkurrentene straffes.

For at lempningsordningen skal fungere, må bedrifter kunne ha tillit til at Konkurransetilsynet innvilger lempning, som lovet. Foretakene vil ikke avsløre egne lovbrudd med mindre de vet at de ikke blir straffeforfulgt for noe som har med kartellvirksomheten å gjøre.

Problemet er at vi har et «tosporet sanksjonssystem» hvor Konkurransetilsynet bare kan love straffeamnesti for brudd på konkurranseloven, og ikke for brudd på straffeloven.

Risikoen for å bli straffeforfulgt av Økokrim, forklarer kanskje hvorfor så få bedrifter søkte om lempning da ordningen ble innført i 2004. For å styrke lempningsordningen, inngikk og annonserte Konkurransetilsynet en uformell avtale med Økokrim om at sistnevnte ikke skal etterforske bedrifter som har søkt Konkurransetilsynet om lempning.

I etterkant har vi sett en økning i antall lempningssøknader. Avtalen mellom Økokrim og Konkurransetilsynet bidrar til å få lempningsordningen til å fungere.

Problemet oppstår når kartellmedlemmer som søker lempning, er involvert i andre straffbare forhold som er koblet

■ **KARTELL-BREMS.** Foretak som varsler Konkurransetilsynet om egen deltagelse i ulovlig kartellvirksomhet, kan oppnå sanksjonsamnesti. Veidekkes asfaltlag legger ny masse på E18. Foto: Aleksander Andersen, NTB scanpix

Birthe Eriksen og Tina Søreide.

Det vil innebære et de facto amnesti for lovbrudd som lovgiver ikke har hatt til hensikt å la de involverte gå fri for

til kartellvirksomheten, som for eksempel bedrageri, skatteunndragelser, regnskapsjuks eller korrupsjon.

Konkurransetilsynets mandat er begrenset til å avdekke og sanksjonere konkurranselovbrudd og få lempningsordningen til å fungere. Det kan derfor ikke forventes at tilsynet aktivt ser etter andre typer lovbrudd og kobler inn Økokrim, siden de da risikerer å miste næringslivets tillit til lempningsordningen.

For Økokrim blir dette et

■ Dersom Økokrim velger å etterforske mistanke om krimi-

nalitet utover brudd på konkurranseloven i en kartellsak, vil det risikere å svekke lempningsordningen. Andre foretak som er involvert i kartellvirksomhet, kan bli mer forsiktige med å søke lempning, og færre kartellsaker avdekkes.

■ Dersom Økokrim ikke etterforsker mistanke om annen kriminalitet, vil dette innebære et de facto amnesti for lovbrudd som lovgiver ikke har hatt til hensikt å la de involverte gå fri for.

I hvilken grad er det grunn til å anta at kartellvirksomhet kan forekomme sammen med annen kriminalitet?

Det er grunn til å anta at kartellvirksomhet henger tett sammen med beslektet kriminalitet, og da særlig korrupsjon.

En korrupt representant for kjøpersiden kan tilrettelegge for kartellvirksomhet i komplekse prosjekter der det ellers kan være vanskelig å få samarbeidet til å fungere, for eksempel i store byggeprosjekter der det er en rekke kriterier i tillegg til pris og hvor hvert prosjekt er annerledes enn det forrige. I disse tilfellene blir vektingen av kriterier i forhold til pris avgjørende for tildelingen, en vekting som en korrupt representant kan påvirke og utveksle informasjon om til kartellmedlemmene.

En korrupt representant på

kjøpersiden tjener mer på korrupsjonen ved å la tilbyderne få samarbeide om pris, og kan dermed ha en egeninteresse i å «straffe» en bedrift som bryter ut av kartellet ved å finne en grunn til å utelate denne som aktuell tilbyder.

Videre vil kartellet fungere bedre ved at representanten koordinerer utveksling av informasjon om produksjonskostnader kartellmedlemmene imellom, inkludert informasjon som foretakene i utgangspunktet ikke ønsker å dele, men som likevel kan bidra til å stabilisere kartellet.

Korrupsjon kan altså gjøre kartellvirksomhet mulig over tid; og for karteller vil involvering i korrupsjon kunne sette lempningsordningen ut av spill.

Konkurranselovutvalget diskuterer riktignok utfordringene med et tosporet system, men fokuserer primært på hvordan lempningsordningen bør styrkes innenfor konkurranselovgivningens anvendelsesområde.

Forslagene gir ingen løsning for koblingen mellom kartellvirksomhet og annen økonomisk kriminalitet.

Lovgiver bør derfor vurdere lempningsordningen i et bredere perspektiv når utvalgets forslag skal behandles.

■ *Birthe Eriksen, stipendiat*

FLERE INNLEGG Side 22 – 24

Gjestekommentar Den skitne hemmeligheten

Herleif Håvik

Innlegg Må tåle en trøkk

Svein Kristensen

Velferd som ikke virker

Julie Lødrup

Lønnspress og feilansettelser

Svein Olsen

Hvordan forstå pensjon

Sissel Rødevand

ved Juridisk Fakultet, UiB, og Tina Søreide, seniorforsker ved Chr. Michelsens Institutt

E-post: debatt@dn.no Telefaks: 22 00 11 10
Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom
Underinnlegg/replik: Maks 1500 tegn (ca 250 ord)
Legg ved portrettfoto

■ Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær Varsom-plakaten.
■ Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt

stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere.
■ Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter.

Debattinnlegg honoreres ikke.
Debattansvarlig: Vidar Ivarsen, tlf. 22 00 10 59 – 932 56 059
debatt@dn.no